

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF GIANNINO CARUANA DEMAJO
ONOR. IMĦALLEF ANTHONY ELLUL**

Seduta ta' nhar l-Erbgħa, 31 ta' Mejju, 2023.

Numru 1

Rikors numru 1244/12/2 GM

Giuseppe *sive* Joseph Camilleri

v.

Emanuel Camilleri u b'digriet tat-13 ta' Marzu 2020 ġie msejjaħ fil-kawża l-Uffiċċju Kongunt

1. B'din is-sentenza l-Qorti ser tiddeċiedi t-talba tal-attur għat-tfassir tas-sentenza li tat fit-23 ta' Frar 2022 li ċaħdet l-appell tiegħu u appell inċidentali tal-konvenut Camilleri minn sentenza tal-Qorti Ċivili, Prim'Awla fil-15 ta' Lulju 2021. L-attur ibbaża t-talba għar-ritrattazzjoni fuq l-Artikolu 811(l) tal-Kap. 12 li jittratta dwar ritrattazzjoni minħabba żball ta' fatt.

Preliminari

2. B'rikors maħluf preżentat fl-14 ta' Diċembru 2012 l-attur fetaħ kawża. L-isfond fattwali ġie spjegat hekk fis-sentenza attakkata :

“10. Fir-rikors maħluf l-attur sostna li hu inkwilin rikonoxxut mill-Gvern ta' żewġ porzjonijiet art biswit xulxin:

(i) Waħda li għandha forma rettangolari u bin-numru ta' referenza A/2693/1997 magħrufa bħala 'Għalqa Hbula ta' Giovaddu', id-Dokkiena, fin-Naxxar, bi qbiela ta' €19.80 fis-sena;

(ii) Oħra b'forma aktar kwadra u bin-numru ta' referenza A/2128/1997 magħrufa bħala 'Għalqa ta' Taxi' jew 'ta' Wied Hattiek', (magħrufa mal-Uffiċċju Kongunt ukoll bħala "Ta' Pannelli") bi qbiela ta' €18.63 fis-sena.

11. Iż-żewġ porzjonijiet art huma delinejati bl-aħmar fil-pjanta mehmuża mar-rikors maħluf (Dok JC3). Fl-istess pjanta l-attur immarka b'kulur differenti partijiet mill-istess artijiet li skontu huma llegalment okkupati minn membri differenti tal-familja tiegħu. Għalhekk, fetaħ din il-kawża u tlieta oħra fejn talab l-iżgumbrament tal-familjari tiegħu għaliex isostni li m'għandhomx titolu fuq l-art li qegħdin jokkupaw.

12. Sabiex wieħed jifhem aħjar dwar x'hiex titratta l-kwistjoni, il-parti rilevanti ta' Dok JC3 hi riprodotta:

'Għalqa
Hbula ta'
Giovaddu' id-
Dokkiena
(A2693/1997)

'Għalqa ta'
Taxi/ ta' Wied
Hattiek/ Ta'
Pannelli
(A2128/1997).

12.1 Il-partijiet kuluriti bl-aħmar huma l-mertu ta' din il-kawża u li skont l-attur huma okkupati bla titolu minn hüh, il-konvenut;

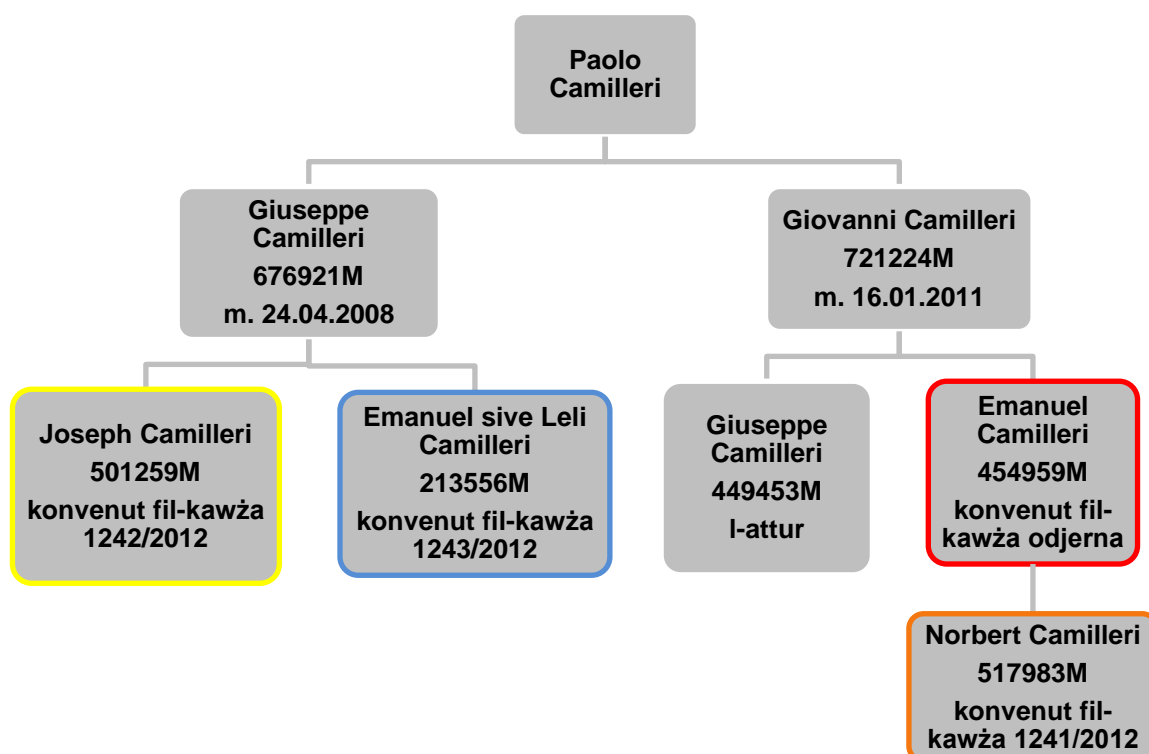
12.2 Il-parti mmarkata bl-orangjo hi l-meritu tar-rikors maħluf numru 1241/2012/GM fl-ismijiet Giuseppe Camilleri sive Joseph Camilleri (449453M) v. Norbert Camilleri (517983M) u Jacqueline Camilleri (635381M), li huwa n-neputi tal-appellant, ossija t-tifel ta' hüh Emanuel Camilleri, il-konvenut appellat f'din il-kawża;

12.3 Il-partijiet kuluriti bl-isfar huma l-mertu tar-rikors maħluf numru 1242/2012/GM fl-ismijiet Giuseppe Camilleri sive Joseph Camilleri (449453M) v. Joseph Camilleri (501259M). Dan tal-aħħar huwa l-kuġin

tal-attur, ossija t-tifel ta' Giuseppe Camilleri li jigi hu missier il-partijiet, Giovanni Camilleri; u

12.4 *Il-parti kulurita bly hija l-mertu tar-rikors maħluf numru 1243/2012/GM fl-ismijiet Giuseppe Camilleri sive Joseph Camilleri (449453M) v. Emanuel sive Leli Camilleri (213556M). Dan tal-aħħar huwa l-kuġin tal-attur, ossija tifel ieħor ta' Giuseppe Camilleri, hu missier il-partijiet f'din il-kawża.*

13. *Il-partijiet fl-imsemmija erba' kawżi huma kollha dixxendenti ta' Paolo Camilleri, il-gabillott originali, bil-mod segwenti:*

Il-konvenuti fl-erba' kawżi huma hawn indikati bl-istess kulur tal-pjanta JC3.

14. *Fl-erba' kawżi l-ewwel Qorti ċaħdet it-talbiet tal-attur fir-rigward l-għalqa 'ta' Taxi' sive ta' 'Wied Fattiek' peress li kkonkludiet li ma jikrixi l-art. Min-naħa l-oħra, f'din il-kawża l-ewwel Qorti laqgħet it-talba tal-attur dwar 'Għalqa Fbula Ta' Ġiovaddu', id-Dokkiena fin-Naxxar, u ordnat lill-konvenut jiżgombra miż-żewġ porzjonijiet ikkuluriti bl-aħmar f'Dok JC3 fi żmien tliet xhur mid-data tas-sentenza."*

3. Permezz ta' rikors ipprezentat fl-4 ta' Awwissu 2021, l-attur appella u talab lil din il-Qorti:

“sabiex tirrifirma s-sentenza tal-Prim’ Awla tal-Qorti Ċivili, tal-15 ta’ Lulju 2021, fl-ismijiet premissi, fis-sens illi minflok tiċċhad it-talbiet ta’ l-attur tilqa’ wkoll it-talbiet ta’ l-attur fir-rigward l-għalqa ta’ Taxi sive ta’ Wied Hattiek, tiċċhad l-eċċezzjonijiet kollha tal-konvenut u tal-kjamat fil-kawża, tikkonferma in kwantu laqgħet it-talbiet kollha attriċi, għar-rigward l-Għalqa Hbula ta’ Giovaddu id-Dokkiena ġewwa n-Naxxar, bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-appellat u l-kjamat fil-kawża.”

4. Permezz ta’ twegħiba u appell inċidentali intavolati fit-18 ta’ Awwissu 2021, il-konvenut a sua volta talab lil din il-Qorti sabiex tvarja s-sentenza tal-Qorti tal-Ewwel Istanza billi:

I. tikkonferma dik il-parti tas-sentenza appellata fejn laqgħet it-tieni eċċezzjoni tal-konvenut u, konsegwentement, ċaħdet it-talba attriċi dwar l-għalqa denominata ‘Ta’ Taxi/Ta’ Wied Hattiek’ jew ‘Ta’ Pannelli’ (ossija l-għalqa ta’ forma kwadra rregolari);

II. tħassar, tannulla u tirrevoka dik il-parti tas-sentenza appellata fejn sabet illi l-konvenut appellant m’għandux titolu validu fil-Liġi b’rabta maż-żewġ porzjonijiet mill-‘Għalqa Hbula Ta’ Giovaddu’, id-Dokkiena ġewwa n-Naxxar u fejn l-istess appellant ġie ordnat jiżgombra mmill-imsemmija porzjonijiet ta’ din l-għalqa fi żmien tlett xhur mid-data tas-sentenza;

III. minflok tilqa’ l-eċċezzjonijiet relattivi tal-preżenti konvenut appellant ukoll b’rabta maż-żewġ porzjonijiet mill-‘Għalqa Hbula Ta’ Giovaddu’, id-Dokkiena ġewwa n-Naxxar u, allura, tiċċhad it-talbiet attriċi dwar l-istess għalqa.

Bl-ispejjeż, kemm dawk ta’ quddiem il-Qorti tal-ewwel grad u ta’ dawk quddiem din l-Onorabbli Qorti, a karigu ta’ l-attur.”

5. L-Uffiċċju Kongunt wiegħeb li l-kwistjoni hi bejn familjari u li l-interess tiegħu f’din il-kawża hi li l-inkwilini ma jiġux molestati fil-pussess tal-art, u li jiddetermina u jissalvagwardja l-konfini tal-art ukoll sabiex eventwalment jagħti l-art bi qbiela jew titolu ieħor lil haddieħor.

6. Permezz tas-sentenza mogħtija fit-23 ta' Frar 2022, din il-Qorti ċaħdet kemm l-appell tal-attur kif ukoll l-appell inċidentali tal-konvenut u kkonfermat is-sentenza tal-Ewwel Qorti, bl-ispejjeż tal-appell a karigu tal-attur u l-ispejjeż tal-appell inċidentali a karigu tal-konvenut, u ordnat li l-perjodu ta' tliet xhur għall-iżgumbrament tal-konvenut mill-partijiet li jokkupa mill-għalqa "Ħbula ta' Giovaddu", id-Dokkiena, jibda minn dakinhar.

7. Il-proċeduri tal-lum jittrattaw dwar dik il-parti tas-sentenza impunjata li tirreferi għall-għalqa 'ta' Taxi' sive 'ta' Wied Ħattiek'. Fir-rigward ta' dik l-għalqa, fis-sentenza tat-23 ta' Frar 2022 din il-Qorti għamlet dawn il-konsiderazzjonijiet:

"17. Il-Qorti tqis li l-aggravji kollha tal-attur, permezz ta' liema sostanzjalment isostni illi huwa għandu jitqies bħala inkwilin rikonoxxut mill-kjamat fil-kawża tal-għalqa 'ta' Taxi' sive 'ta' Wied Ħattiek', ma jistgħux iwasslu sabiex jiġi ddikjarat li hu l-inkwilin rikonoxxut tal-art in kwistjoni. L-attur ibbaża l-pretensjoni tiegħu fuq il-premessa li "huwa l-inkwilin rikonoxxut mill-Gvern (l-Uffiċċju Kongunt)". Madankollu din il-premessa giet kontestata mill-kjamat in kawża li ddikjara li għal dak li jirrigwarda l-art magħrufa bħala 'Għalqa ta' Taxi' jew 'ta' Wied Ħattiek', is-Salina, San Pawl il-Baħar, it-titolu vantant mill-appellant ma jeżistix.¹

18. F'affidavit ta' Martin Bajada (direttur tal-Inspectorate, Enforcement and Compliance Department) giet spjegata l-posizzjoni tal-Uffiċċju Kongunt relattiva għall-art ta' Taxi (Lands File No: A2128/97):

"..., jidher illi fil-file relattiv ma nstabet ebda dikjarazzjoni ta' ċessjoni tal-qbiela minn individwi, u għalkemm l-irċevuti joħorġu fuq persuni partikolari, ma jfissirx illi tali individwi se jiġu rikonoxxuti, iżda ssir bħallikieku dawn l-individwi jkunu qed iħallsu l-qbiela f'isem dik il-persuna li fil-verita jkollha titolu rikonoxxut. Skont il-Property Form, li permezz tagħha l-art giet trasferita mis-Santa Sede lill-Gvern ta' Malta, hawn annessa u mmarkata bħala Dok B, l-art qegħda f'isem John

¹ Fol. 739, 740 u l-affidavit ta' Martin Bajada a fol. 766 et seq.

(Gianni) Camilleri, wlied Paolo Camilleri. Inoltre, fuq din l-art ma saret ebda talba għal rikonoxximent, madanakollu jidher illi hemm Correction Sheet (Dok C) li turi li l-art għadha f'isem John Camilleri (K.I. 721224M). Il-missier seta' jgħaddi l-art lil uliedu x'hin irid sabiex jiġu rikonoxxuti taħt il-Kap. 199, iżda dan ma jidhirx li seħħ għax imkien ma jirriżulta li sar xi trasferiment tal-file relattiv.²

19. Skont l-attur missieru ċeda favurih il-qbiela tal-għalqa 'ta' Taxi' sive 'ta' Wied Hattiek' fl-1993.³ Spjega li kien mar flimkien ma' missieru fl-Uffiċċju tal-Uffiċċju Kongunt, "... fejn iffirmajna id-dokumenti meħtieġa minna, fejn missieri rrinunzja l-qbiela ta' Wied Hattiek filwaqt li jiena aċċettajtha f'ismi. B'hekk minn 1993 'l hawn, il-Joint Office qatt aktar ma bagħtu iktar għal missieri, la għal qbiela u għal ebda haġa oħra".

20. Madanakollu, l-ebda dikjarazzjoni f'dak is-sens ma nstabet fil-files tal-kjamat in kawża u dan tal-aħħar għadu jistrieħ fuq l-informazzjoni mnizzla fil-property form li saret meta l-Knisja bagħtet lill-Uffiċċju Kongunt l-informazzjoni dwar l-art in kwistjoni. Property form⁴ li fiha d-data ta' Ġunju 1997. In-numru tal-file tal-Uffiċċju Kongunt (A2128/97) fih innifsu hu prova li kien fl-1997 li l-Knisja tat it-tagħrif dwar l-art lill-Uffiċċju Kongunt. Għalhekk mhuwiex verosimili li fl-1993 l-attur mar l-Uffiċċju Kongunt flimkien ma' missieru u ċedielu l-kirja. Il-provi juru li sa dakinhar il-Knisja kienet għadha ma bagħtitx lill-Uffiċċju Kongunt il-property form dwar l-art in kwistjoni. Dan apparti li m'hemmx prova li fl-1993 fl-Uffiċċju Kongunt kien hemm file miftuħ li kien jirreferi għall-art ta' Taxi, magħrufa wkoll bl-ismijiet ta' Wied Hattiek jew ta' Pannelli.

21. L-istess dokument isemmi lil John Camilleri⁵ u ċertu Manuel, brother of John, son of Paolo⁶ għalkemm Osterios Aquilina xehed illi l-Kurja kienet għamlet korrezzjoni fis-sens illi l-gabillott rikonoxxut huwa John Camilleri waħdu.⁷

22. L-attur f'affidavit xehed li Martin Bajada kkonfermalu li hu l-inkwilin rikonoxxut. Fatt li ma ġiex konfermat minn Martin Bajada meta xehed. L-attur zied li kien tkellem ukoll ma' Kevin Camilleri, l-uffiċjal li ffirma l-ittra li biha l-attur ġie msejjaħ biex iħallas il-qbiela, u dan qallu li l-konvenut kien mar l-uffiċċju biex iħallas il-qbiela fuq l-art in kwistjoni u li ndunaw bil-qerq u "... b'hekk ma tħalliex iħallas dawn il-qbiela. Dan irriżulta li l-ID card ta' missieri ma ġietx aċċettata għax missieri ma kienx aktar rikonoxxut mill-Joint Office".⁸ Pero` l-attur ma ressaqx lil Kevin Camilleri bħala xhud u għalhekk m'hemmx l-aħjar prova.

² Fol. 766 – 7.

³ Fol. 66.

⁴ Fol. 769.

⁵ Missier il-partijiet li miet fis-16 ta' Jannar 2011.

⁶ Fol. 51 tal-proċess 1242/12 GM.

⁷ Fol. 157. Ara wkoll 'Correction Sheet to Annex 8' a fol. 770.

⁸ Fol. 68.

23. Hu minnu li mill-atti jirriżulta li l-attur ħallas il-qbiela għall-istess art, identifikata fl-irċevuti maħruġa mid-Dipartiment tal-Proprijeta` tal-Gvern bħala proprijeta` numru J57326, f'ħames okkażjonijiet:⁹

23.1 pagament tat-12 ta' Lulju 2012 ta' €353.97 għall-perjodu bejn l-1 ta' Jannar 1993 sal-31 ta' Diċembru 2011;

23.2 pagament ieħor datat 29 ta' Jannar 2013 ta' €18.64 għall-perjodu bejn bejn l-ewwel ta' Jannar 2012 u l-31 ta' Diċembru 2012;

23.3 pagament fit-2 ta' Ottubru 2013 ta' €18.64 għall-perjodu bejn l-1 ta' Jannar 2013 sal-31 ta' Diċembru 2013;¹⁰

23.4 pagament ta' €18.64 fit-12 ta' Jannar 2015 għas-sena 2014;¹¹
u

23.5 pagament ieħor ta' €18.64 fil-5 ta' Jannar 2016 għas-sena 2015.¹²

24. Għalhekk l-ewwel pagament sar biss ftit xhur qabel l-attur fetaħ il-kawża. Dan wara li fis-27 ta' Jannar 2012 il-kjamat in kawża bagħat ittra lill-appellant permezz ta' liema għall-ewwel darba talbu jħallas l-arretrati kollha dovuti.¹³ Mistoqsi għalfejn huwa qatt ma ħallas il-qbiela qabel l-2012 l-attur wieġeb li pprova iżda ma setax għaliex mid-Dipartiment konċernat infurmawh li l-ewwel riedu jagħmlu r-riċerka tagħhom¹⁴ u dak iż-żmien is-C file ma kienx għadu jeżisti.¹⁵

25. Min-naħa l-oħra l-konvenut qal li l-istess porzjon art tissejjaħ 'ta' Pannelli'¹⁶ u dwarha ppreżenta sensiela ta' rċevuti ta' qbiela li saru minnu u minn missieru lill-imsejjaħ fil-kawża (fl-irċevuti l-art identifikata bħala proprijeta` numru J66260 u numru tal-file C/1082/2001) u lill-knisja qablu.¹⁷ L-ewwel riċevuta fejn jidher ukoll isem il-konvenut tmur lura għas-sena 1984 u baqgħu jinħarġu riċevuti mill-Uffiċċju Kongunt. L-ewwel waħda tkun dik datata 9 ta' Ottubru 2001 u l-aħħar waħda preżentata ġgib id-data tat-2 ta' Settembru 2014 u tkopri l-qbiela għas-sena 2014.¹⁸

26. Skont Martin Bajada ma tagħmilx differenza kif tissejjaħ l-art. Dak li jorbot huwa l-property number fuq il-property form meta l-istess għaddiet lill-Gvern mingħand il-Knisja, li f'dan il-każ huwa

⁹ Ara wkoll it-tabella ppreżentata minn Martin Bajada a fol. 436 immarkata 'Dok AX1'

¹⁰ Ara fol. 37 et seq.

¹¹ Fol. 129 – 130.

¹² Fol. 438.

¹³ Fol. 8

¹⁴ Fol. 367.

¹⁵ Fol. 368.

¹⁶ L-istess xehdet Mary Camilleri, oħt il-partijiet, a fol. 391 u oħthom l-oħra Josephine Camilleri a fol. 402.

¹⁷ Fol. 214. Ara wkoll il-kontroeżami tal-konvenut a fol. 543 et seq.

¹⁸ Fol. 214.

272300100018,¹⁹ u l-pjanta annessa mal-istess formola.²⁰ F'dan il-każ, wara riċerki li saru mill-kjamat in kawża, irriżulta li l-għalqa 'ta' Taxi' sive 'ta' Wied Fattiek' u 'ta' Pannelli' huma effettivament l-istess tant illi fil-mori ta' din il-kawża sar notament fil-file relattiv sabiex jinkludu l-isem 'ta' Pannelli' fid-deskrizzjoni tal-art.²¹ Mistoqsi allura kif kull wieħed miż-żewġ partijiet ħallas il-qbiela rigwardanti l-istess porzjon art, Martin Bajada wieġeb:²²

“Imħallef: Saru aktar minn ħlas wieħed fuq l-istess proprejtà?

Xhud: Għax waħda kienet iddiskrevitha C, u l-oħra ddeskrivitha A, u ma kiex hemm dik l-informazzjoni min suppost. Dik hi. As simple as that. Sar il-ħlas doppju fuqha ...

Pero nerga ngħid, ħa nerga nfakkar x'għidt fix-xhieda tiegħi qabel u kif hawnhekk ħarġet issa ftit ilu waqt li qed niddiskutu. Ma jfissirx li għax ħallas dak rikonoxxut.

...

Dr. Kevin Camilleri Xuereb: Tajjeb. Mela jekk qed nifmek sew, allura jien qed nagħmel qisu sommarju tax-xhieda tiegħek. Minn dawn it-tliet dokumenti li inti esebejt, mela wieħed jitkellem fuq File C, u l-ieħor jitkellem fuq file A. File C u File A qegħdin, huma żewġ pagamenti simili fuq l-istess għalqa li għandha forma kwadra.

Xhud: Iva.

...

Dr. Kevin Camilleri Xuereb: Irrilevanti mill-isem tal-għalqa.

Xhud: Irrilevanti.

Dr. Kevin Camilleri Xuereb: Jigifieri ta' Pannelli u l-Għalqa ta' Taxi jew Wied Fattiek is-Salini, qegħdin jirreferu għall-istess oġġett, l-għalqa kwadra.

...

Xhud: Illi għalkemm hemm il-prezz ta' €18.64 u l-għalqa hija l-isem ma jaqbilx ma' tas-C, li qiegħed l-isfel imma l-prezz jaqbel, hu 18.65, daww l-għelieqi huma l-istess.

...

Dr. Errol Cutajar: ... għaliex l-irċevuti fuq l-A File u fuq ic-C File, l-ewwel ħaġa waħda hija A File u l-oħra hija C File, li mhumieq l-istess ħaġa,

---

¹⁹ Fol. 420.

²⁰ Fol. 425.

²¹ Fol. 527 et seq.

²² Fol. 460 et seq.

Xhud: Prosit.

Dr. Errol Cutajar: U waħda hija, d-deskrizzjoni tal-proprjeta` hija Taxi ta' Wied Ħattiek, u l-oħra Ta' Pannelli. Jiġifieri d-deskrizzjoni hija differenti.

Xhud: Tajjeb. Ħa nirrispondik eżattament għaliex. Għaliex, jien x'għedt, x'għadni kif għedt? Is-C file huwa l-file tal-ħlas biss. Mela min ġie u ddikjara s-C File, ħallas fuqu. Imma min ġie ħaddieħor ħallas fuq l-A File.

...

Għax hawnhekk qiegħed l-iżball. Hawn l-iżball illi oriġinarjament, sakemm indunajna b'din il-biċċa xogħol minħabba permezz ta' din il-kawża, l-iżball qiegħed hawn. L-ewwel nies dawn huma skrivani, mhumiex tekniċi u inti biex tekniku, biex tinduna l-art liema hija, hemm grafikament tidħol fuq il-GIS, itellahilek. Issa x'gara? L-iżball li sar illi meta nfetaħ l-A File, li kienu qed jirreferu għall-istess art, ma qerdux is-C File, għax ħafna każijiet hekk jiġri. Meta inti tiftah u d-dokumenti kollha ħarġu fl-A File u kienu ċerti li s-C File, imma dawn ma kienux ċerti fuq is-C File. Qas kienu jafu fejn."

27. *Għalhekk, għal din l-istess porzjon art, il-konvenut u missieru kienu qed iħallsu l-qbiela minn sena għall-oħra fuq is-'C file' (file tal-ħlas), filwaqt li l-konvenut ħallas għas-snin 1993 sal-2011 (wara sejħa li saret fis-sena 2012) u l-qbiela tas-snin ta' wara fuq l-'A file' (file prinċipali). Żball li jista' jkun li sar minħabba l-fatt li s-C file jirreferi għall-art in kwistjoni bħala 'Ta Pannelli', mentri fl-A file l-art deskritta bħala 'Ta Taxi jew Ta' Wied Ħattiek'. Madankollu, jibqa' l-fatt li minkejja li l-attur jinsisti li missieru ċedielu l-qbiela, il-provi juru li missieru kien baqa' jħallas kull sena l-qbiela fuq dik l-art.*

28. *Hu veru li mill-provi ma jirriżultax x'wassal sabiex l-Uffiċċju Kongunt isejjaħ lill-attur għall-ħlas tal-allegati arretrati fuq l-għalqa kif identifikata fl-A file²³ u lanqas ma jirriżulta għalfejn fl-2007 l-Uffiċċju Kongunt baġnat jinforma lill-attur waħdu, u mhux ukoll lill-ħutu/l-kuġini l-oħra, li kien hemm enforcement mill-MEPA.²⁴ Madankollu dawn il-fatti ma jwasslux lill-Qorti sabiex tikkonkludi li hemm prova ċara li l-attur hu l-inkwilin tal-art in kwistjoni. Dan meta tqis il-provi l-oħra.*

29. *Għaldaqstant, tiċħad l-ewwel aggravju.*

30. *Permezz tat-tieni aggravju l-attur jipprova jargumenta li hemm distinzjoni netta bejn irċevuta ta' kirja privata u waħda maħruġa mill-Gvern ta' Malta. Itenni li dan tal-aħħar mhux biss talab il-ħlas tal-qbiela mingħandu sa mill-1993, talli ħareġ ukoll l-irċevuti relattivi f'ismu. Jiġi li kieku l-kjamat fil-kawża kien għadu qed jirrikonoxxi lil missieru,*

²³ Fol. 8

²⁴ Fol. 47 tal-proċess 1242/12GM u x-xhieda tal-attur appellant a fol. 776 et seq.

I-irċevuta jew kienet tinħareġ fuq John Camilleri jew inkella kienet tinħariġu fuq il-file temporanju ossija s-C file.

31. *Il-Qorti terġa' ttenni li l-baži tal-azzjoni tal-attur hi li hu l-inkwilin rikonoxxut mill-Gvern. Fatt li ġie kontestat mill-kjamat fil-kawża. Il-Qorti diġa spjegat x'iwassalha biex tikkonkludi li l-attur m'huwiex l-inkwilin rikonoxxut. Il-fatt waħdu li fl-2012 skrivan fl-Uffiċċju Kongunt irċieva mingħand l-attur ħlas ta' arretrati ta' qbiela, mhuwiex biżżejjed. Dan iktar u iktar meta kif rajna l-qbiela kienet ilha s-snin titħallas minn missier il-partijiet u l-konvenut.*

32. *Dan l-aggravju jirriżulta għalhekk ukoll infondat.*

33. *It-tielet aggravju huwa relatat mal-aggravji preċedenti fejn l-attur għamel sensiela ta' domandi retorici li bihom jerġa' jsostni li l-fatt li ntalab il-ħlas mingħandu biss, u mhux mill-konvenut jew parenti oħra, 'juri biċ-ċar' illi snin qabel kien mar missieru l-Uffiċċju Kongunt sabiex idawwar il-qbiela tal-għalqa in kwistjoni fuqu.*

34. *Diġa` ssemma li fil-file relattiv tal-Uffiċċju Kongunt ma jirriżulta l-ebda dokument jew minuta li tikkonferma li fl-1993 missier l-attur dawwar il-qbiela fuqu u wisq inqas illi l-Uffiċċju Kongunt kien irrikonoxxa l-allegat trasferiment. Għalhekk, kuntrarjament għal dak li jippretendi l-attur, il-Qorti ma tistax toqgħod tispekula ta' x'wassal biex intalab ħlas mingħand l-attur. Il-provi l-oħra li hemm u li ssem mew b'referenza għall-ewwel aggravju apparti li m'hemmx prova bil-miktub ta' ċessjoni ta' qbiela, ixejnu l-verżjoni tal-attur li kien akkwista l-kirja mingħand missieru u li kien ġie rikonoxxut mill-Uffiċċju Kongunt bħala l-inkwilin tal-art. Dan apparti li jekk verament fl-1993 l-attur kien akkwista mingħand missieru l-qbiela tal-għalqa in kwistjoni, wieħed kien jistenna li kull sena jħallas il-qbiela. Il-provi juru li kien biss fis-sena 2012 li l-attur għamel l-ewwel ħlas, filwaqt li missier l-attur baqa' jħallas il-qbiela għal kull sena. Jekk l-attur mar joffri l-ħlas u m'acċettawhx, wieħed kien jistenna wkoll li wara xi żmien jiddepożita l-qbiela fil-qorti. Minn dan kollu ma jirriżulta xejn.*

35. *Il-Qorti ma tifhimx kif l-attur baqa' passiv għal dawk is-snin kollha, jekk kif qal hu missieru ċedielu l-qbiela fis-sena 1993 u dan kien sar għand l-Uffiċċju Kongunt. L-attur ma ta l-ebda raġuni li tikkonvinci lill-Qorti għal dawn in-nuqqasijiet min-naħa tiegħu. Dan apparti li lanqas m'hemm prova li l-Uffiċċju Kongunt kien qiegħed jibgħat avvizi lill-attur sabiex iħallas il-qbiela. Kien biss fis-sena 2012, ċioe` kważi għoxrin sena wara li saret l-allegata ċessjoni ta' qbiela, li l-Uffiċċju Kongunt bagħat ittra lill-attur fejn talbu l-ħlas. X'wassal għal dan wara dawk is-snin kollha, ma rriżultax mill-provi.*

36. *Għaldaqstant, tiċħad ukoll it-tielet aggravju.*

37. *Finalment, permezz tar-raba' aggravju l-attur jinsisti li 'ma huwa xejn ġust illi issa, wara tnejn u għoxrin sena (22) li l-attur ilu kkonfermat*

u rikonoxxut bħala l-uniku inkwilin fil-file A/2128/97, ... l-Ewwel Qorti tasal biex taqta' u tiddeċiedi illi l-esponenti issa, ma għandux titolu fuq dan l-istess file.' Jerga' mbagħad isemmi l-korrispondenza dwar l-enforcement mill-MEPA, il-fatt li 2001 il-konvenuti fl-erba' kawżi ġew skwalifikati milli jirreġistraw partijiet mill-art f'isimhom għaliex ma kellhomx approvazzjoni tal-gabillott registrat, it-talba għall-ħlas li saritlu fl-2012, l-irċevuti li nħarġu f'ismu meta ħallas il-qbiela, u l-fatt li l-A file allegatament jirrikonoxxi lilu.

38. *Il-Qorti mhix se tirrepeti dak kollu li diġa` ngħad fl-aggravji l-oħra. Martin Bajada xehed li l-file in kwistjoni huwa redded. Dan ifisser li kull dokument jingħata numru u jsir notament relattiv fuq quddiem tal-file. Għalhekk, kieku ntilef xi dokument kif isostni l-attur, kien jirriżulta mill-minuti li hemm fil-parti ta' quddiem tal-file. L-istess kellu jirriżulta mill-file tal-Uffiċċju Kongunt li kieku l-attur ġie rikonoxxut bħala inkwilin.*

39. *Huwa minnu li fl-2007 il-kjamat fil-kawża bagħat jinforma lill-attur li kien hemm enforcement mill-MEPA.²⁵ Iżda kif diġa` intqal, dik il-prova mhijjex biżżejjed meta tqis il-provi l-oħra.*

40. *Dwar l-applikazzjonijiet li għamlu l-konvenut u l-konvenuti fil-kawżi relatati sabiex jirreġistraw partijiet mill-art in kwistjoni f'isimhom,²⁶ jirriżulta li dawn għadhom pendenti u qed jistennew l-eżitu tal-kawża odjerna.²⁷*

8. L-istess konsiderazzjonijiet saru fis-sentenzi li wkoll ingħataw fit-23 ta' Frar 2022 u li bihom din il-Qorti ċaħdet l-appell tal-attur fil-kawżi: 1241/2012 GM **Giuseppe Camilleri sive Joseph Camilleri v. Norbert Camilleri et**; 1242/2012 GM **Giuseppe Camilleri sive Joseph Camilleri v. Joseph Camilleri**; u 1243/2012 GM **Giuseppe Camilleri sive Joseph Camilleri v. Emanuel sive Leli Camilleri**.

9. Sussegwentement b'rikors preżentat fl-20 ta' Mejju 2022, l-attur jilmenta illi sa fejn din il-Qorti ċaħdet l-appell tiegħu, is-sentenza attakkata

²⁵ Fol. 47 tal-proċess 1242/12GM u x-xhieda tal-attur appellant a fol. 776 et seq.

²⁶ Fol. 53 et seq. tal-proċess 1242/2012 GM.

²⁷ Fol. 767.

hija effett ta' żball li jidher mill-atti jew mid-dokumenti tal-kawża kif imfisser fl-Artikolu 811(I) tal-Kap. 12 ossija illi din il-Qorti:

“assumiet bħala fatt illi Joseph Camilleri (ir-ritrattand) ma huwiex inkwilin rikonoxxut bħala tali tal-art u cioe l-għalqa ta' Taxi sive ta' Wied Ħattiek, u abbaži ta' tali assunzjoni l-Qorti pproċediet sabiex tiċġad l-appell propost mir-ritrattand u dan meta l-provi sija dokumentali kif ukoll dawk orali juri l-kontra.”

10. Talab għalhekk lil din il-Qorti sabiex:

“1. Tirrexxindi u tħassar is-sentenza fuq imsemmija fl-ismijiet premissi tat-23 ta' Frar 2022 u dan minħabba li hija vvizjata kif ingħad hawn fuq u dan a tenur tal-Artikolu 811(I) tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta; u

2. Tordna konsegwentement ir-ritrattazzjoni tal-istess kawża skont il-Liġi

Bl-ispejjeż u bl-ingunzjoni tar-ritrattati in subizzjoni.”

11. L-istess talbiet saru fit-tliet kawżi l-oħra li qegħdin jiġu deċiżi llum ukoll.

12. L-Uffiċċju Kongunt wieġeb illi l-punt li dwaru ddeċidiet din il-Qorti kien wieħed kontestat mill-partijiet. Għalhekk, it-talba tal-attur ma tistax tintlaqa'.

13. Il-konvenut Camilleri wkoll wieġeb illi t-talba m'għandhiex tintlaqa' għaliex l-allegat żball fattwali li dwaru jilmenta l-attur ma jissodisfa l-ebda wieħed mill-elementi meħtieġa sabiex tintlaqa' t-talba skont l-Artikolu 811(I) tal-Kap. 12.

14. Permezz ta' rikors ipprezentat fil-11 ta' Awwissu 2022 l-attur talab ir-rikuża tal-Imħallfin li jippresjedu din il-Qorti. B'deċiżjoni tat-18 ta' Ottubru 2022 il-Qorti ċaħdet it-talba.

Konsiderazzjonijiet:

15. Skont l-attur fis-sentenza mertu ta' dawn il-proċeduri, hemm żball ta' fatt fejn din il-Qorti qalet:

- i. illi ma nstabet l-ebda dikjarazzjoni fil-*files* tal-kjamat in kawża fis-sens illi fl-1993 missier l-appellant illum attur ċedilu l-qbiela tal-għalqa '*ta' Taxi' sive 'ta' Wied Hattiek'*; u
- ii. l-provi juru li missier l-attur kien baqa' jħallas kull sena l-qbiela fuq l-art '*ta' Wied Hattiek'*".

16. L-attur jilmenta li:

16.1. f'paragrafu 20 tas-sentenza impunjata din il-Qorti "*injorat għal kollox l-informazzjoni li kienet tinstab fl-istess file u dan billi tat każ biss id-dikjarazzjoni illi l-property form ma kinitx tinstab fil-file meta fil-verita jirriżulta mill-inkartament illi fil-fatt Property Form kien/jew xi darba kien*

hemm.” Isostni li d-dokument a fol. 41 u 42 jikkontradiċi dak li xehed Martin Bajada u l-konklużjoni raġġunta minn din il-Qorti. Jilmenta wkoll li din il-Qorti njorat ix-xhieda tiegħu u dik ta’ bosta rappreżentanti oħra tal-Gvern li kkonfermaw li huwa fil-fatt l-inkwilin rikonoxxut tal-art inkwistjoni, u li skartat għalkollox ir-rilevanza tal-‘A file’ u d-dokumenti kontenuti fih;

16.2. kuntarjament għal dak li ngħad f'paragrafi 25, 27 u 31 tas-sentenza attakkata, *“għie debitament pruvat illi fir-riċevuti maħruġa mill-Kurja dejjem kien jinħarġu fuq Emanuel Camilleri u Giovanni Camilleri (Ziju). Emanuel Camilleri fil-kawża 1244/12 huwa iben Giovanni Camilleri u mhux in-neputi tiegħu. Għalhekk kien impossibbli illi l-Qorti tasal għal konklużjoni illi Emanuel Camilleri huwa inkwilin rikonoxxut.”* Jilmenta ukoll illi *“ma teżisti l-ebda prova li fattwalment missier ir-ritrattand kompli jħallas huwa l-qbiela wara li sar it-trasferiment fuq ibnu. Anzi, x’aktarx il-grad tal-probabbli ixaqleb lejn it-teżi illi hu ir-ritrattand, Emanuel Camilleri (KI454959M) kompli jħallas il-qbiela biex jipprova jaqliba favur tiegħu, kif prova jagħmel bix-xhieda tiegħu”;*

16.3. f'paragrafu 34 tas-sentenza attakkata l-Qorti njorat ix-xhieda ta’ Martin Bajada li kkonferma li ma hemm l-ebda prassi definita ta’ kif wieħed jista’ jittrasferixxi l-qbiela tant li bidwi seta’ jmur l-Uffiċċju

Kongunt u jagħmel dan bil-fomm. L-attur jilmenta li din il-Qorti eskudiet għalkollox il-possibbiltà li kien hemm żball.

17. L-Artikolu 811(l) tal-Kap. 12 jipprovdi:

“811. Kawża deċiża b’sentenza mogħtija fi grad ta’ appell jew mill-Qorti Ċivili, Prim Awla, fil-ġurisdizzjoni kostituzzjonali tagħha, tista’, fuq talba ta’ waħda mill-partijiet li jkollha interess, tiġi ritrattata, wara li qabel xejn tiġi mħassra dik is-sentenza, għal waħda minn dawn ir-raġunijiet li ġejjin:

...

(l) jekk is-sentenza kienet l-effett ta’ żball li jidher mill-atti jew mid-dokumenti tal-kawża.

*Għall-finijiet ta’ dan il-paragrafu, jitqies li hemm dak l-iżball, fil-każ **biss** li d-deċiżjoni tkun ibbażata fuq is-suppożizzjoni ta’ xi fatt li l-verità tiegħu tkun bla ebda dubju eskluża, jew fuq is-suppożizzjoni li ma jeżistix xi fatt, li l-verità tiegħu tkun stabbilita pożittivament, basta li, fil-każ il-wieħed u l-ieħor, il-fatt ma jkunx punt ikkontestat illi jkun ġie deċiż bis-sentenza.”²⁸*

18. Il-każistika f’dan ir-rigward hija ċara u kostanti²⁹. Biex l-iżball ta’ fatt jagħti lok għat-tħassir ta’ sentenza:–

18.1. L-iżball irid ikun żball materjali ta’ fatt, u mhux żball ta’ kriterju jew ta’ interpretazzjoni;

---

²⁸ Enfasi tal-Qorti.

²⁹ Ara pereżempju s-sentenza fl-ismijiet **Leonard Cassar v. L-Awtorità ta’ Malta dwar l-Ambjent u l-Ippjanar** deċiża mill-Qorti tal-Appell (Inferjuri) fit-8 ta’ Mejju, 2013.

18.2. L-iżball irid jirriżulta mill-atti u dokumenti tal-kawża, u għalhekk hija assolutament inammissibbli l-produzzjoni ta' atti u dokumenti ġodda biex tiġi fornita l-prova tal-iżball;

18.3. L-iżball irid ikun manifest, li jemerġi mis-sempliċi konfront bejn id-dikjarazzjonijiet tas-sentenza u l-atti u d-dokumenti tal-kawża, b'mod li jkun jidher prodott esklużivament mis-sempliċi inavvertenza tal-ġudikant;

18.4. L-iżball irid ikun iddetermina d-deċiżjoni tal-ġudikant, jiġifieri illi l-istess żball ikun jikkostitwixxi l-fondament prinċipali tas-sentenza, u għalhekk ma jkunx hemm lok għar-revoka tas-sentenza jekk din, għalkemm vizjata minn żball ta' fatt manifest tkun tista tiġi sorretta b'raġunijiet oħra indipendenti minn dik żbaljata; u

18.5. L-eżistenza jew ineżistenza tal-fatt li fih manifestament ikun żbalja l-ġudikant ma tkunx iffurmat punt ta' kontroversja, jiġifieri punt kontradett u diskuss bejn il-partijiet, u li fuqu s-sentenza tkun ippronunzjat.

19. L-allegat żball li fuqu ġie bbażat ir-rikors promotur hu dwar il-qbiela li l-attur jippretendi li għandu fuq l-art magħrufa bħala '*ta' Wied Fattiek*'.

Dan mhux talli kien punt ta' kontestazzjoni bejn il-partijiet fil-kawża quddiem l-Ewwel Qorti, talli kien il-pern tal-kontroversja kollha fl-appell.

20. Fis-sentenza **Isidoru Agius v. Giuseppe Bugeja** deċiża mill-Qorti tal-Appell fit-13 ta' Ġunju 1995, intqal:

“jekk l-izball akkompat bhala motiv ghar-ritrattazzjoni kien punt ta' kontestazzjoni li gie maqtugh bid-decizjoni impunjata, mhux ammessa ritrattazzjoni fuq il-motiv ta' dak l-izball, u l-apprezzament u interpretazzjoni tal-fatti ma humiex sindakabbli, u ma jaghtux lok ghar-rimedju legali tar-ritrattazzjoni.”

21. Ifalli għalhekk il-ħames rekwizit neċessarju sabiex tintlaqa' t-talba taħt l-Artikolu 811(l) tal-Kap. 12.

22. Il-Qorti żżid li d-dokument a fol. 41 u 42 huwa biss '*Lease Details Report*' maħruġ mis-sistema kompjuterizzata tar-*Revenue Section* tal-*Government Property Department* fejn, filwaqt li l-attur jissemma bhala inkwilin, fil-parti relattiva għad-'*Date of Approval of Property Form*' tniżżlet id-data tas-6 ta' Marzu 2003. Fl-atti hemm *property form* bid-data 'Jun 1997' fejn isem l-inkwilin mhuwiex l-attur. Id-data tas-6 ta' Marzu 2003 tniżżlet ukoll fil-*Lease Details Report* bhala '*Date of Approval of Correction Sheet*'. Fil-fatt f'dik id-data l-*Control Committee* approva t-tibdil fl-*Annex 8* b'referenza għal din l-art.³⁰ Tibdil li skont l-istess dokument ġie dikjarat li jikkonsisti f'*property description amended*'.³¹ Kien

³⁰ Ara l-*correction sheet to annex 8* a fol. 143.

³¹ Fol. 143.

wara dak it-tibdil li f'Mejju 2003 saret applikazzjoni mar-Registru tal-Artijiet għar-registrazzjoni tal-art f'isem il-Gvern ta' Malta.³² Applikazzjoni li saret a bażi tal-*Ecclesiastical Entities (Properties) Act* (Kap. 358).

23. Għaldaqstant, id-data tas-6 ta' Marzu 2003 fil-'*Lease Details Report*' maħruġ mis-sistema kompjuterizzata tar-*Revenue Section* m'għandhiex x'taqsam mal-allegat rikonossiment tal-attur bħala inkwilin tal-istess art minħabba ċessjoni li qal missieru għamel favurih fl-1993. *Multo magis*, il-*correction sheet* relattiva datata 6 ta' Marzu 2003, issemmi bħala *tenant* lil '*John Camilleri eredi ta' Paolo*', ċjoè missier il-partijiet f'din il-kawża. L-attur ma jissemmiex f'dak id-dokument. Għalhekk id-dokumenti a fol. 41 u 42, li tant jinsisti fuqhom l-attur, mhumiex prova suffiċjenti li x'aktarx l-art hi mqabbla lilu.

24. Aktar minn hekk, is-sentenza attakkata hi bażata fuq provi oħra. Hekk pereżempju f'paragrafu 18 tas-sentenza attakkata saret referenza għax-xhieda ta' Martin Bajada li, in rappreżentanza tal-Uffiċċju Kongunt, xehed appuntu illi:

"..., jidher illi fil-file relattiv ma nstabet ebda dikjarazzjoni ta' ċessjoni tal-qbiela minn individwi, u għalkemm l-irċevuti joħorġu fuq persuni partikolari, ma jfissirx illi tali individwi se jiġu rikonossuti, iżda ssir bħallikieku dawn l-individwi jkunu qed iħallsu l-qbiela f'isem dik il-persuna li fil-verita jkollha titolu rikonossut. Skont il-Property Form, li permezz tagħha l-art giet trasferita mis-Santa Sede lill-Gvern ta' Malta, hawn annessa u mmarkata bħala Dok B, l-art qegħda f'isem John (Gianni) Camilleri and Manuel Camilleri, wlied Paolo Camilleri. Inoltre,

---

³² Fol. 142.

fuq din l-art ma saret ebda talba għal rikonoxximent, madanakollu jidher illi hemm Correction Sheet (Dok C) li turi li l-art għadha f'isem John Camilleri (K.I. 721224M). Il-missier seta' jgħaddi l-art lil uliedu x'hin irid sabiex jiġu rikonoxxuti taħt il-Kap. 199, iżda dan ma jidhirx li seħħ għax imkien ma jirriżulta li sar xi trasferiment tal-file relattiv.”³³

25. Fil-paragrafu 20 tas-sentenza attakkata, din il-Qort straġet ukoll fuq il-fatt illi: (i) il-Knisja bagħtet il-*property form* dwar l-art inkwistjoni lill-Uffiċċju Kongunt f'Ġunju 1997³⁴, u billi m'hemmx prova li dan tal-aħħar kien fetaħ *file* qabel dik id-data, huwa inverosimili li fl-1993 l-attur illum attur mar ma' missieru l-Uffiċċju Kongunt u ċedielu l-kirja; u (ii) l-attur ma jissemmiex fil-*property form*. Fatti dawn kollha li jirriżultaw mill-atti u li m'hemm l-ebda żball dwarhom.

26. Oltre dan, fil-paragrafi 25 sa 27 u 31 tas-sentenza attakkata din il-Qorti qieset ukoll illi skont għadd ta' riċevuti ta' qbiela tal-art inkwistjoni, li fis-'*C file*' (*file* tal-ħlas) kienet tissejjaħ '*ta Pannelli*', il-ħlasijiet relattivi kienu jsiru minn Giovanni Camilleri ID 721224(M), missier il-partjiet, u mill-1984 fuq l-irċevuta beda jidher ukoll isem il-konvenut Emanuel Camilleri. Dan ukoll huwa fatt li jirriżulta minn fol. 214 *et seq* tal-atti. Kuntrarjament għal dak allegat mill-attur, m'hemm l-ebda żball fir-rigward.

27. L-attur ipprova wkoll jaqbad mal-fatt li din il-Qorti ma tatx piż il-fatt li Martin Bajada xehed li ċessjoni ta' qbiela setgħet issir anke bil-fomm.

---

³³ Fol. 766 – 7.

³⁴ Fol. 769.

Allegazzjoni li mhux biss ma tammonta għal ebda żball ta' fatt, iżda hi rrilevanti ladarba kien l-attur stess li qal li fl-1993, missieru ċedielu l-qbiela inkwistjoni billi ġie ffirmat id-dokument relattiv fl-uffiċċju tal-kjamat in kawża. Dokument li fattwalment mhux biss qatt ma nstab iżda lanqas ma hemm referenza għalih f'ebda *file* tal-kjamat in kawża.

28. Huwa evidenti għalhekk illi l-iżball allegat mir-ritrattand ma huwa xejn għajr nuqqas ta' qbil mal-apprezzament tal-provi li għamlet din il-Qorti. Ifallu għalhekk l-elementi meħtieġa sabiex din il-Qorti tħassar is-sentenza attakkata a bażi tal-Artikolu 811(l) tal-Kap. 12.

Għaldaqstant tiċhad ir-rikors tal-attur preżentat fl-20 ta' Mejju 2022 bl-ispejjeż kollha kontrih.

Mark Chetcuti
Prim Imħallef

Giannino Caruana Demajo
Imħallef

Anthony Ellul
Imħallef

Deputat Reġistratur
rm